

ДЕНИСОВА А. В.

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри
адміністративного права
та адміністративного процесу
(Одеський державний університет
внутрішніх справ)
ORCID ID: 0000-0001-5551-9297

СІРКО В. С.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу,
(Одеський державний університет
внутрішніх справ)
ORCID ID: 0000-0003-4897-3533

УДК 342.97

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.44>

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ КОРУПЦІЄЮ

Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані із корупцією, є невід'ємною частиною правової системи багатьох країн, зокрема і України. Корупція є складним та актуальним соціальним явищем, що впливає на розвиток суспільства, економіку та політику. У даній статті розглядаються основні аспекти цього явища та його вплив на різні сфери життя. У цій статті детально розглядаються теоретичні аспекти та процесуальні особливості адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією. Ефективна боротьба із корупцією передбачає широкий спектр соціальних і правових інструментів, причому велика увага приділяється створенню ефективного антикорупційного законодавства. Основоположною частиною цього підходу є визначення ключової ролі, яку відіграють різноманітні адміністративні і примусові заходи у забезпеченні протидії корупції. Стаття аналізує порушення, що пов'язані із зловживанням владних повноважень чи підкупом, які можуть виникнути в процесі нотаріального посередництва, а також особливості адміністративної відповідальності, у разі правопорушення. Важливо визначити особливості цієї відповідальності, яка ставить за мету протидію корупційним проявам у суспільстві. Зазначено, що адміністративна відповідальність означає вживання спеціальних санкцій або покарань у вигляді штрафів, відсторонення від посади чи інших обмежень владних повноважень для тих, хто порушує антикорупційне законодавство. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення часто покладається на посадових осіб або представників влади, оскільки їхня діяльність може впливати на ефективність і чесність функціонування державних установ та громадського сектору. Важливим елементом системи адміністративної відповідальності є прозорість та об'єктивність проведення судового розгляду, що виключає можливість впливу на рішення з боку корупційних чи владних структур. Адмі-

ністративна відповідальність за корупційні правопорушення визначається як важливий інструмент у протидії корупції, сприяючи встановленню відповідальності за порушення закону та підтримуючи недоторканість закону в інтересах справедливого суспільства, а також є важливим елементом правового механізму, спрямованим на забезпечення чесності, відкритості та ефективності у владі, а також на формування етичних стандартів у суспільстві.

***Ключові слова:** адміністративна відповідальність, корупція, правопорушення, корупційні діяння, нотаріус.*

Denysova A. V., Sirko V. S. Features of administrative liability for offenses related to corruption

Corruption is a complex and pressing social phenomenon that significantly impacts the development of society, the economy, and politics. This article explores the fundamental aspects of corruption and its influence on various spheres of life, particularly examining violations associated with abuse of power or bribery that may arise in the context of notarial services. This article thoroughly examines the theoretical aspects and procedural features of administrative liability for offenses related to corruption. Effectively combating corruption involves a broad range of social and legal tools, with significant emphasis placed on the creation of effective anti-corruption legislation. A foundational element of this approach is the identification of the key role played by various administrative and coercive measures in countering corruption. The article delves into the specificities of administrative liability in the event of legal infractions, emphasizing the importance of combating corrupt practices within society. It is noted that administrative responsibility involves the application of special sanctions or penalties, such as fines, suspension from office, or other restrictions on authority for those who breach anti-corruption legislation. This form of accountability is frequently imposed on public officials or representatives of the authorities, as their activities can affect the efficiency and integrity of government institutions and the public sector. Transparency and objectivity in the investigation and judicial proceedings are highlighted as crucial elements of the administrative responsibility system, eliminating the possibility of undue influence from corrupt or authoritative structures. Administrative responsibility for corruption-related offenses is recognized as a vital tool in the fight against corruption, establishing accountability for legal violations and upholding the rule of law in the interest of a just society. The article concludes by underscoring that administrative responsibility serves as a significant component of the legal mechanism aimed at ensuring honesty, openness, and effectiveness in governance. It also contributes to the formation of ethical standards within society.

***Key words:** administrative responsibility, corruption offenses, corrupt acts, notary public.*

В Україні корупція стала звичним явищем, яке розповсюджує свій негативний вплив на всі сфери суспільного життя, закріплюючи своє положення в повсякденному житті як основний, швидкий та найбільш ефективний незаконний метод досягнення певних цілей. Корупція є одним із явищ, що спроможне породжувати кризові стани в різних сферах суспільного та соціального розвитку кожної країни, особливо у політиці, економіці, державному управлінні, і вона є ключовою передумовою існування організованої злочинності. Корупція призводить до зниження інвестиційної привабливості України, створює перешкоди для розвитку бізнесу та підриває довіру до судової та правоохоронної системи. Вона має негативний вплив на інвестиційний клімат, що призводить до зменшення обсягів іноземних і внутрішніх інвестицій в економіку країни. Корупція також є серйозною проблемою для всіх сфер діяльності України [3, с. 36].

Згідно проведеного опитування, понад 44,2% українців стикалися з корупцією. Виявлено, що більшість громадян не орієнтуються в тому, які дії та ситуації можна вважати корумпованими. 27% українців визнали, що особисто стикалися з корупцією. Підприємці, використовуючи п'ятибальну шкалу, оцінили рівень поширення корупційних практик в Україні на рівні 4,23. Треба відзначити, що 17% респондентів утримуються від повідомлення про корупцію, вважаючи, що це небезпечно, 16% вважають, що в цьому не має сенсу, 14% сумніваються в можливості довести щось, а 11% бояться зізнатися у своїй причетності до корупції [9].

Очевидно, що держава, суспільство та світова громадськість не можуть залишитися байдужими до такого стану корупційної загрози в Україні. Для боротьби з корупцією в нашому суспільстві задіяні різноманітні державні та громадські інституції. Ефективна боротьба з корупцією в країні стає можливою за умов належної антикорупційної політики та поступового вдосконалення законодавства в Україні.

Суб'єктами корупції серед посадових осіб держави можуть бути представники будь-якого рівня влади: від високопосадових осіб уряду та парламенту до менших посадовців на місцевому рівні. Сюди входять політики, включаючи членів уряду, міністрів, депутатів, чиновників; правоохоронні органи, включаючи поліцейських, прокурорів, суддів; державні службовці, адвокати, аудиторів та нотаріуси. Особливо важливою є чесність та етичність осіб, які займаються юридичними послугами, такими як нотаріуси.

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII встановлює, що правопорушення, пов'язане з корупцією – це діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені законодавством вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, на яку поширюється дія закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та цивільно-правову відповідальність [4].

Адміністративна відповідальність дозволяє застосовувати різноманітні санкції, такі як штрафи, відсторонення від посади, обмеження владних повноважень і інші адміністративні заходи, які мають на меті не лише покарання правопорушника, але й запобігання подібним діям у майбутньому. З об'єктивної сторони більшість адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, вчиняється у формі протиправних дій. Ці дії можуть бути простими (одноразові акти, такі як порушення вимог щодо вирішення конфлікту інтересів або подання недостовірних відомостей у декларації) та складними (що охоплюють кілька різних актів, альтернативні дії, збірні дії та тривалі дії при тривалих порушеннях, наприклад, у випадках, коли державний службовець займається підприємницькою діяльністю) [1, с. 13-17].

Проблематика адміністративної відповідальності привертає увагу суспільства, а в умовах війни і західним союзників України. Це очевидно з урахуванням значної кількості змін, які були внесені до чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) після його прийняття. Ця кількість змін відчутно перевищує кількість статей самого Кодексу [2, с. 61].

Відповідно до пункту 22 частини 1 статті 92 Конституції України, виключно законами України визначаються принципи цивільно-правової відповідальності, кваліфікація дій як злочинів, адміністративних чи дисциплінарних правопорушень, а також визначається відповідальність за них [5]. Таким чином, відповідальність за вчинення адміністративних проступків закріплена на конституційному рівні як значущий інструмент забезпечення захисту правопорядку, здійснення законності, виховання громадян у правовій культурі, пошані до прав, честі і гідності інших громадян, а також виконання своїх обов'язків та відповідальності перед суспільством.

Адміністративна відповідальність відіграє ключову роль у санкціонуванні та покаранні правопорушень, пов'язаних із корупцією, в сучасних правових системах. Її функціональність забезпечує важливий механізм дисципліни та протидії корупційним проявам в різних сферах суспільства. Запобігання корупційним правопорушенням значною мірою залежить від використання адміністративної відповідальності, яка визначена у Кодексі України про адміністративні правопорушення. Особливо глава 13-А цього Кодексу включає

положення, що описують адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, за вчинення яких настає адміністративна відповідальність [6].

До категорій адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, законодавець включив ряд елементів, що передбачені статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Зокрема, це стосується таких статей, як:

- 172⁴: порушення обмежень, пов'язаних із сумісництвом та суміщенням з іншими видами діяльності;
- 172⁵: порушення встановлених законом обмежень щодо отримання подарунків;
- 172⁶: порушення вимог фінансового контролю;
- 172⁷: порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;
- 172⁸: незаконне використання інформації, отриманої особою у зв'язку з виконанням службових повноважень;
- 172⁹: невжиття заходів протидії корупції;
- 1729¹: порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційними спортивними змаганнями.

Більшість санкцій, що визначені у цих статтях, передбачають відповідальність у вигляді штрафу в розмірах від 50 до 2500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Крім того, порушнику може бути застосовано адміністративне стягнення у вигляді конфіскації грошей, які він отримав внаслідок адміністративного правопорушення, та може обмежуватися право на обіймання певних посад чи займання певної діяльності протягом одного року. Згідно з положенням статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) [7], адміністративне стягнення за порушення, пов'язане з корупцією, може бути застосоване протягом шести місяців з моменту його виявлення, але не пізніше двох років з дня вчинення порушення.

В зазначеній статті 172-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення [6] передбачено адміністративну відповідальність за порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Деякі особливості адміністративної відповідальності, визначеної у цій статті, включають:

1. Основним об'єктом порушення є встановлені законом обмеження щодо зайняття оплачуваною діяльністю або участі в управлінських органах підприємств та організацій.

2. Визначення санкцій: санкції включають накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Крім того, можлива конфіскація отриманого доходу від підприємницької діяльності чи винагороди від роботи за сумісництвом.

3. Відповідальність у випадку повторного порушення протягом року, передбачено накладення більш важких санкцій, зокрема штрафу від п'ятисот до восьмисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян, конфіскації отриманого доходу чи винагороди, а також позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю протягом одного року, зокрема це стосується державних службовців, посадовців, а також осіб, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, приватні виконавці, оцінювачі, а також експерти).

У всіх випадках адміністративного стягнення основним об'єктом порушення є встановлені законом обмеження або вимоги. А санкції передбачають накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Стаття 172⁹ Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративну відповідальність за невжиття заходів протидії корупції [8]. Особливості цієї статті визначаються специфічним характером порушення. Дане порушення стосується активних заходів протидії корупції, і відсутність ефективних заходів може призвести до адміністративної відповідальності. Стаття спрямована на те, щоб особи, визначені законом, активно запобігали і боролися з корупцією відповідно до встановлених вимог.

Суб'єктами порушення є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції». Сюди включаються, наприклад, посадові особи, державні службовці, прокурори та особи, які надають публічні послуги (нотаріуси, аудитори), які мають визначені законом обов'язки у сфері протидії корупції.

За вчинення порушення передбачено накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Можливе також застосування адміністративного стягнення у вигляді конфіскації грошей, які отримані внаслідок адміністративного правопорушення.

Особливостями адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією є те, що:

– суб'єктами адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, є всі особи, на діяльність та правовий статус яких розповсюджується дія спеціалізованого Закону України «Про запобігання корупції»;

– однією з особливостей порядку притягнення до відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, є обов'язкова участь прокурора у відповідному судовому процесі;

– у більшості випадків санкцією за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, є штраф, що має фінансово-негативні наслідки для особи, яка порушила правила.

Адміністративна відповідальність в Україні потребує удосконалення, зокрема уточнення та конкретизації обмежень, щоб уникнути можливих двозначностей або розбіжностей в їх тлумаченні. Корисно також розглянути можливість збільшення санкцій для покращення ефективності відповідальності.

Як висновок, адміністративна відповідальність виконує важливу функцію у збереженні довіри громадськості до владних інституцій. Її прозорість та об'єктивність грають критичну роль у підтримці правопорядку, а також у формуванні етичних стандартів та цінностей у суспільстві. Вона виступає важливим інструментом в руках держави для забезпечення ефективності антикорупційної політики. Вона створює умови для вжиття оперативних заходів, що визначаються конкретними випадками корупції, та сприяє впровадженню справедливості через встановлення відповідальності за порушення закону. Адміністративна відповідальність є необхідним елементом системи правового реагування на корупційні порушення, що сприяє протидії цьому явищу та підтримує принципи справедливості та законності.

Список використаних джерел:

1. Гончарук С. Т. Відповідальність за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: *Юридичні науки*. 2018. No 4. 13–17 с.

2. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність: курс лекцій. Нац. акад. внутр. справ. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 567 с.

3. Лавренюк Ю. Ф. Пріоритетні напрями антикорупційної політики України. Державне управління. 2019. № 1 (1). 35–37 с.

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 року No 1700-VII. *Відомості Верховної Ради* 2014. No 49. Ст. 2056.

5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Стаття 38. Ч.3-6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Стаття 172⁹. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

9. «Transparency International Ukraine» Індекс сприйняття корупції Україна-2021. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2021/>.

